

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie Europejskiego Roku Dialogu Międzykulturowego 2008

COM(2005) 467 końcowy — 2005/0203 (COD)

(2006/C 185/09)

Dnia 16 listopada 2005 r. Rada, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, postanowiła zasięgnąć opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wspomnianej powyżej.

Sekcja ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię dnia 20 marca 2006 r. Sprawozdawcą była Agnes CSER.

Na 426. sesji plenarnej w dniach 20 — 21 kwietnia 2006 r. (posiedzenie z dnia 20 kwietnia 2006 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 79 do 39, przy 10 głosach wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

1. Streszczenie dokumentu Komisji

Wniosek dotyczący decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady przedłożony przez Komisję (COM(2005) 467 końcowy) ma na celu ogłoszenie roku 2008 Europejskim Rokiem Dialogu Międzykulturowego.

Wniosek ten jest zgodny z głównymi liniami zaproponowanej przez Parlament Europejski, Radę i Komisję strategii, która dzięki wprowadzeniu Roku Europejskiego sprzyjać ma kształtowaniu obywatelstwa europejskiego, co z kolei ma doprowadzić do osiągnięcia wspólnych celów strategicznych poprzez podniesienie na szczebel wspólnotowy uznawania oraz przestrzegania praw człowieka, jak również poprzez współpracę na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

Dialog międzykulturowy należy uznać za narzędzie ułatwiające osiągnięcie wielu celów o strategicznym znaczeniu dla UE. Poza współpracą na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, zachęca się do nawiązywania dialogu pomiędzy różnymi grupami społecznymi, gospodarczymi i zawodowymi oraz jednostkami nie tylko w całej Unii, lecz również, zgodnie z europejską polityką sąsiedztwa, w krajach sąsiadujących.

1.1 Ogólne cele wniosku

Ogólne cele wniosku przedstawiają się następująco:

- zachęcanie do podejmowania dialogu międzykulturowego jako instrumentu umożliwiającego obywatelom Unii Europejskiej, jak również wszystkim osobom mieszkającym na stałe lub czasowo w UE, zdobywanie wiedzy, kwalifikacji i umiejętności, dzięki którym będą w stanie odnaleźć się w bardziej otwartym, ale równocześnie bardziej złożonym środowisku oraz przezwyciężyć trudności, które przeszkadzają im w wykorzystaniu okazji, jakie stwarza dynamiczne i pluralistyczne społeczeństwo w Europie i na świecie;
- zwrócenie uwagi obywateli UE i wszystkich osób mieszkających w Unii Europejskiej na znaczenie kształtowania aktywnego i otwartego na świat obywatelstwa europejskiego, szanującego różnorodność kulturową i opartego na

wspólnych dla Unii Europejskiej wartościach — poszanowaniu godności ludzkiej, wolności, równości, niedyskryminacji, solidarności, zasad demokracji i państwa prawa oraz przestrzeganiu praw człowieka, w tym praw osób należących do mniejszości.

1.2 Szczegółowe cele wniosku

Konkretne zaproponowane we wniosku działania dotyczące dialogu międzykulturowego będą zmierzały do:

- nagłośnienia ogółu programów i działań wspólnotowych przyczyniających się do rozwoju dialogu międzykulturowego;
- podkreślenia wagi wkładu zróżnicowanych tradycji kulturowych w nasz wspólny dorobek i styl życia; wyczerpanie obywateli europejskich i osób mieszkających w Unii Europejskiej, a zwłaszcza młodzieży, na znaczenie poszukiwania, poprzez dialog międzykulturowy, sposobów realizacji aktywnego i otwartego na świat obywatelstwa europejskiego, szanującego różnorodność kulturową i opartego na wartościach wspólnych dla Unii Europejskiej;
- wspierania nowatorstwa oraz horyzontalnego i międzysektorowego aspektu inicjatyw mających na celu promowanie dialogu międzykulturowego, w szczególności wśród młodzieży.

2. Uwagi ogólne

2.1 Komitet wyraża zadowolenie, że stosowane we wniosku dotyczącym decyzji pojęcie „aktywnego obywatelstwa europejskiego” obejmuje nie tylko obywateli Unii Europejskiej w rozumieniu artykułu 17 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, lecz każdą osobę zamieszkałą na stałe albo czasowo w Unii Europejskiej.

2.2 Komitet z satysfakcją przyjmuje fakt, że wniosek dotyczący decyzji zmierza również do zacieśnienia współpracy z krajami trzecimi poprzez dialog międzykulturowy.

2.3 Komitet wyraża zadowolenie, że dialog międzykulturowy uznany został za narzędzie współpracy mogące służyć poprawie stabilności i pogłębieniu demokracji poprzez nawiązywanie stosunków partnerskich nie tylko wewnątrz Unii, ale też poza jej granicami.

2.4 Komitet pozytywnie odnosi się do faktu, że wnioski dotyczące decyzji sprzyja harmonizacji i koordynacji działań i programów mających na celu realizację wspólnych strategii instytucji europejskich, a nawet je pogłębia. Obecnie bowiem z powodu różnic kulturowych działalność i współpraca instytucji na szczeblu wspólnotowym, krajowym, regionalnym i lokalnym nie są jednolite, wykazują rozbieżności i różnice w skuteczności i osiągniętych wynikach. Rzeczywiste utrzymywanie przez kultury europejskie stałego dialogu, pozwalającego im na wyrażanie własnej tożsamości, ożywiłoby sposób funkcjonowania i polepszyłoby skuteczność i wyniki osiągane przez różne instytucje szczebla unijnego, krajowego, regionalnego i lokalnego.

2.5 Komitet wyraża zadowolenie, że, dzięki rozwojowi edukacji, innowacji, równości szans, promowaniu dialogu międzykulturowego na szczeblu unijnym oraz koordynacji tego dialogu na szczeblu państw członkowskich, każdy człowiek może nie tylko zdawać sobie sprawę z europejskiego dziedzictwa kulturowego, ale również z niego korzystać i włączyć do swego doświadczenia życiowego.

2.6 Komitet z zadowoleniem stwierdza, że współpraca państw członkowskich w ramach Roku Dialogu Międzykulturowego będzie sprzyjać wdrażaniu celów unijnych i w związku z tym popiera inicjatywę ogłoszenia roku 2008 Europejskim Rokiem Dialogu Międzykulturowego.

2.7 EKES proponuje, by Europejski Rok Dialogu Międzykulturowego został wykorzystany do zapewnienia, że różnicom, nierównościom, sprzecznościom czy konfliktom, które zdają się wynikać z przyczyn ekonomicznych, społecznych, środowiskowych czy politycznych, nie będzie się nadawać wyłącznie charakteru etnicznego czy kulturowego, oraz do podjęcia starań, by unikać konfliktów dzięki wykrywaniu ich powodów, jednocześnie uświadamiając sobie i w pełni akceptując różnice pomiędzy naszymi kulturami i korzystając z dialogu międzykulturowego jako odpowiedniego po temu narzędzia.

2.8 W tym celu, zdaniem Komitetu i zgodnie z jego opinią uzupełniającą w sprawie społecznego wymiaru kultury „EKES z naciskiem nalega na to, by Unia Europejska stała się miejscem auto-refleksji i wzajemnego kwestionowania polityk kulturalnych wszystkich państw członkowskich, miejscem sprzyjającym nowej refleksji kulturalnej o kulturze. Przygotowania do obchodów roku dialogu między kulturami (2008) powinny stać się dla Komisji okazją do sporządzenia drobiazgowego raportu na temat rzeczywistych rozmiarów tego dialogu, utrzymujących się lub nowych przeszkód w jego rozwoju oraz nowych założeń, które można by sformułować w dążeniu do jego autentycznego pogłębienia. EKES gotów jest bardzo aktywnie współuczestniczyć w pracach nad takim raportem, m.in. kontynuując rozważania nad społecznym wymiarem kultury”⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Opinia EKES-u z 15.03.2006 r. w sprawie społecznego wymiaru kultury, sprawozdawca: Daniel Le Scornet (SOC/191).

3. Uwagi szczegółowe

3.1 Dzięki doradczej roli, którą EKES odgrywa wobec Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji, przyczynia się on do nawiązywania specyficznych więzi pomiędzy kulturami europejskimi. Jego członkowie są prawdziwymi Europejczykami, gdyż szanują oni interesy różnych partnerów społecznych oraz ich wartości kulturowe i z rozwagą je uwzględniają przy opracowywaniu opinii i osiągnięciu kompromisów dotyczących tych opinii, służących wszystkim obywatelom europejskim⁽²⁾.

3.2 Poprzez czynną współpracę i działania nie tylko na szczeblu unijnym lecz także krajowym, regionalnym i lokalnym, członkowie EKES-u reprezentują, szerzą i wprowadzają w życie dialog międzykulturowy w społeczeństwie obywatelskim.

3.3 EKES zwraca uwagę Parlamentu Europejskiego, Rady i Komisji na fakt, że wniosek Komisji nie mówi jasno o poszanowaniu kultur krajów trzecich i ich różnorodności, gdyż tekst ten powołuje się na artykuł 151 Traktatu WE (zobowiązanie do wzajemnego poszanowania pomiędzy państwami członkowskimi) przy określaniu swych celów. Choć byłoby wskazane, by Unia Europejska powstrzymała się od ingerencji na drodze prawodawczej, Komisja Europejska i inne instytucje powinny wezwać państwa członkowskie do szerzenia idei poszanowania różnic kulturowych i dbać o pokojowy dialog pomiędzy różnymi kulturami.

3.4 W naszych czasach niestety coraz częściej występują napięcia wynikające z konfliktów pomiędzy różnymi kulturami i religiami, co oznacza, że musimy rozważyć konieczność włączenia do traktatu zasady wzajemnego poszanowania odmiennych kultur. Te konflikty i napięcia podkreślają potrzebę konsekwentnego wyznaczenia sobie przez Unię celu wzajemnego poszanowania innych kultur. W obecnym okresie „kryzysu tożsamości europejskiej” i konfliktów międzykulturowych szerzenie europejskich wartości kulturowych można odebrać jako oznakę optymizmu i ufności w przyszłość Unii. Z tego właśnie powodu Unia Europejska musi zaangażować się w pogłębianie dialogu kulturowego i religijnego z innymi społecznościami, na przykład poprzez szerzenie turystyki kulturalnej⁽³⁾.

3.5 Dialog między kulturami musi przede wszystkim opierać się na szerzeniu idei poszanowania różnych kultur, zwyczajów i tradycji obywateli mieszkających na terytorium Unii.

⁽²⁾ Program prac dr Anne-Marie Sigmund, przewodniczącej Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, na kadencję 2004 – 2006 oraz Doroczny przegląd programu prac dr Anne-Marie Sigmund, przewodniczącej Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, na kadencję 2004 – 2006.

⁽³⁾ Ten punkt widzenia został już przyjęty przez EKES w opinii pt. „Turystyka i kultura: dwie siły służące wzrostowi” z dnia 15.03.2006 r. (sprawozdawca: Patrizio Pesci).

3.6 Rosnąca mobilność obywateli UE oraz coraz większa liczba pracowników napływowych, za którymi często przyjeżdżają rodziny lub krewni, sugerują działania ukierunkowane na szerzenie szacunku dla kultur i tradycji różniących się od tych, które są zakorzenione w Europie: zadanie to powinny wykonywać instytucje europejskie oraz państwa członkowskie w ramach swych funkcji koordynacyjnych.

3.7 EKES proponuje więc, opierając się na wcześniej wspomnianych dokumentach UNESCO, wzmocnienie Centrum Monitorowania Rasizmu i Ksenofobii poprzez przekształcenie go w organ koordynujący na szczeblu unijnym, którego działalność sprzyjałaby integracji kulturowej dziesiątek milionów obywateli pochodzących z imigracji, co przyczyni się do wzajemnego uznania i poszanowania różnic kulturowych.

3.8 EKES wyraża żal, że — wśród różnych narzędzi służących wdrażaniu wyznaczonych w nim celów — wniosek nie przewiduje powstania środka masowego przekazu na skalę Unii, np. programu radiowego czy telewizyjnego, który nadawałby audycje przygotowywane we wszystkich językach obywateli europejskich. Tymczasem Komisja zdążyła już opublikować „Białą księgę w sprawie europejskiej polityki komunikacyjnej” powstałą w związku z planem działania w sprawie komunikacji i z „Planem D dla demokracji, dialogu i debaty”. Obydwa te dokumenty podkreślają rolę dialogu z obywatelami europejskimi. Środki masowego przekazu należące do prywatnych właścicieli — zarówno elektroniczne, jak i drukowane — nie wystarczą, by osiągnąć wszystkie cele wyznaczone przez Unię.

3.9 W kilku opiniach Komitet wyrażał już zaniepokojenie odnośnie do finansowania projektów, osiągania celów wyznaczonych w ramach bardzo pożytecznej koncepcji Roku Europejskiego czy też utrwalania ewentualnych osiągnięć z zachowaniem należytej równowagi (*).

Sama idea Europejskiego Roku wymaga zresztą przeanalizowania, by ocenić w jaki sposób przyciągnąć i utrzymać uwagę publiczności oraz jak sprostać kryteriom trwałości i zapewnić ich równowagę; w rzeczy samej niemożliwe jest zapewnienie stałego charakteru tym programom opracowywanym w perspektywie jednego roku, skoro nie ma gwarancji, że będą na nie fundusze w następnych latach; obserwuje się również zachwianie równowagi w realizowaniu celów. Pojawia się więc pytanie, na ile decyzja będąca przedmiotem wniosku może zapewnić wszystkim obywatelom i ich instytucjom wzajemne uznanie i zaakceptowanie właściwych im kultur, skoro cele określone są tylko na jeden rok.

3.10 Niewątpliwie celów Roku Równości Szans i Roku Dialogu Międzykulturowego, czy też aktywnego obywatelstwa i demokracji uczestniczącej, których dotyczy strategia komunikacyjna Komisji Europejskiej, nie da się osiągnąć poprzez odrębne

programy roczne; wskazane jest więc skoordynowanie tych programów i sposobów wykorzystywania zasobów, by cele te można było realizować w perspektywie długoterminowej, a nawet w perspektywie działań ciągłych.

3.11 EKES powątpiewa w możliwości osiągnięcia celów priorytetowych w ramach proponowanego budżetu. Jego większa część przeznaczona jest na wspieranie działań na szczeblu unijnym; można się też zastanawiać, czy zachowana jest odpowiednia proporcja pomiędzy ośmioma przewidzianymi imprezami a wdrażaniem wyznaczonych celów. Poparcie dla lokalnych inicjatyw obywatelskich staje się również niepewne.

3.12 EKES wnosi, by Komisja skonstruowała zarówno ilościowe, jak i jakościowe wskaźniki służące ocenie realizacji celów Europejskiego Roku, uwzględniając liczne formy dialogu międzykulturowego. EKES zobowiązuje się uczestniczyć w tych pracach jako przedstawiciel społeczeństwa obywatelskiego.

3.13 EKES proponuje opracowanie w oparciu o wydarzenia i działania podjęte w Roku Dialogu Międzykulturowego 2008 encyklopedii kultur europejskich, która stanie się następnie podstawą do przygotowania podręcznika kultur europejskich przydatnego przy rozwijaniu obywatelstwa europejskiego. Opracowanie przedstawiające najlepsze rozwiązania praktyczne oraz podręcznik ten będą elementami niezbędnymi, by ułatwić integrację pracowników napływowych i członków ich rodzin.

4. Szerzenie znajomości różnych zwyczajów, tradycji i kultur

4.1 EKES popiera Powszechną Deklarację UNESCO o różnorodności kulturowej (*Bogactwo kulturowe świata to jego różnorodność w dialogu*)⁽⁵⁾ oraz cele wyznaczone przez Konwencję w sprawie ochrony i szerzenia różnorodności kulturowej form wyrazu⁽⁶⁾, a wśród nich w szczególności wspieranie inicjatyw międzykulturowych, mających na celu pogłębianie interakcji kultur celem ułatwienia kontaktów pomiędzy społecznościami.

4.2 Jedną z najbardziej podkreślanych wartości europejskiego dziedzictwa kulturowego pośród celów Roku Dialogu Międzykulturowego jest przedstawianie uczuć ludzkich w różnych formach wyrazu artystycznego. Znajomość i zaakceptowanie różnych kultur nierozzerwalnie łączy się ze znajomością, uznaniem i zaakceptowaniem uczuć i wartości drugiej osoby. Skoro najważniejszą grupą docelową działań jest młodzież, szczególnie ważne staje się uwzględnienie zdrowego rozwoju emocjonalnego, a w związku z tym popieranie inicjatyw przyczyniających się do rozbudzania świadomości międzykulturowej.

(* Opinia EKES-u w sprawie Europejskiego Roku Osób Niepełnosprawnych, sprawozdawca: Gunta Anča (DZ.U. C 88 z 11.04.2006 r.).

⁽⁵⁾ Powszechna Deklaracja UNESCO o różnorodności kulturowej przyjęta na 31. sesji Konferencji Ogólnej (Paryż, 2 listopada 2001 r.)

⁽⁶⁾ Ustanowionej na Konferencji Generalnej UNESCO w październiku 2005 r.

4.3 EKES opowiada się za propozycją ustanowienia Dnia Dialogu Międzykulturowego; dzień ten mógłby być wyznaczony w terminie wybranym wcześniej przez UNESCO na Światowy Dzień Różnorodności Kulturowej w Trosce o Dialog i Rozwój, tzn. 21 maja. Przy tej okazji instytucje unijne mogłyby przyznawać symboliczną nagrodę placówkom oświatowym i organizacjom społeczeństwa obywatelskiego wyróżniającym się w nawiązywaniu i prowadzeniu dialogu międzykulturowego. Dzień ten mógłby stać się okazją do uroczystych obchodów.

4.4 Zaangażowanie ze strony organizacji społeczeństwa obywatelskiego, placówek oświatowych oraz obywateli europejskich ma decydujące znaczenie dla szerzenia dialogu międzykulturowego. Dlatego też EKES bardzo pozytywnie zapatruje się na pomysł przyznawania nagrody, choćby symbolicznej (zwycięzcy mieliby, między innymi, możliwość posługiwania się symbolem graficznym Dnia Dialogu Międzykulturowego), umożliwiającej wyróżnianie obywateli europejskich, organizacji społeczeństwa obywatelskiego i placówek oświatowych, które w szczególny sposób przyczyniły się do szerzenia dialogu międzykulturowego, zwłaszcza poprzez inicjatywy mające uświadomić młodzieży znaczenie wzajemnego poszanowania przez członków społeczeństwa innych tradycji i wartości kulturowych, nie tylko na szczeblu lokalnym, regionalnym i krajowym, lecz również unijnym.

4.5 EKES podziela zapatrywanie Komisji i Parlamentu Europejskiego, że adresatami inicjatyw na rzecz szerzenia dialogu międzykulturowego musi być głównie młodzież. Tym niemniej EKES zwraca uwagę instytucji europejskich na to, że jednocześnie nie należy pomijać pokoleń starszych.

5. Koordynacja z innymi programami

5.1 Aby osiągnąć większą skuteczność realizacji celów wyznaczonych we wniosku, EKES zaleca, aby stworzyć możliwość zharmonizowania i ujednoczenia ich z celami

i instrumentami Europejskiego Roku Równości Szans (2007) i Planu D dla Demokracji, Dialogu i Debaty.

5.2 Zważywszy na różnorodność inicjatyw wysuwanych przez różne państwa członkowskie na rzecz zachęcania do dialogu pomiędzy wszystkimi kulturami, EKES uważa, że instytucje europejskie powinny powołać organ koordynujący mający za zadanie harmonizację, promowanie i szerzenie tych inicjatyw.

5.3 Wśród udanych inicjatyw międzykulturowych warto wspomnieć między innymi o programie Leonardo, wydawniczym wymiar europejski kształcenia poprzez wspieranie nowatorskich inicjatyw w tej dziedzinie oraz projektów realizowanych w ramach partnerstw międzynarodowych⁽⁷⁾, o fundacji im. Anny Lindh⁽⁸⁾, jak również o witrynie EuromedCafé⁽⁹⁾ zajmującej się promowaniem dialogu międzykulturowego z krajami regionu śródziemnomorskiego.

5.4 Biorąc pod uwagę globalizację zaistniałą w życiu gospodarczym, wniosek ma również na celu promowanie harmonijnego współistnienia i koordynowanie różnorodności kulturowej, co ma szczególną wartość dla osiągnięcia celów odnowionej strategii lizbońskiej przysparzając jej dodatkowej energii koniecznej dla jej zrealizowania.

5.5 EKES, we współpracy z organizacjami pozarządowymi, pragnąłby uczestniczyć w:

- zapewnianiu ciągłości dialogu międzykulturowego,
- współpracy przy obchodach (w listopadzie 2006 r.) 25. rocznicy deklaracji ONZ (odrzucającej nietolerancję i dyskryminację ze względu na wyznanie i przekonania religijne),
- ocenie roku 2008.

Na tej podstawie Komitet przedstawi odpowiednie propozycje dodatkowe.

Bruksela, 20 kwietnia 2006 r.

Przewodnicząca
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁷⁾ Wśród inicjatyw realizowanych obecnie w krajach trzecich wymienić należy „Tshwane University of Technology (Afryka Południowa)”, „West Virginia” (Stany Zjednoczone), „GE4 Student Exchange in Engineering” (Stany Zjednoczone, Ameryka Łacińska i Azja) itp.

⁽⁸⁾ Fundacja Anna Lindh, stworzona celem promowania znajomości i wzajemnego poszanowania społeczności europejskich i regionu śródziemnomorskiego, wpisuje się w ramy programu działań na rzecz procesu barcelońskiego.

⁽⁹⁾ EuromedCafé to witryna internetowa la Fondazione Laboratorio Mediterraneo, utworzona celem wznowienia i ożywienia dialogu i wymiany pomiędzy narodami europejskimi i śródziemnomorskimi.